

(1) במדבר פרק טו

(לב) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת:

(2) רש"י על במדבר פרק טו פסוק לב

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו - (ספרי) בגנותן של ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה ובשניה בא זה וחללה:

(3) תלמוד בבלי מסכת שבת קיח.

אמר רב יהודה אמר רב אלמלי שמרו שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון שנאמר ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט וכתוב בתריה ויבא עמלק
אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמירין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים

(4) שמות פרק טו

(כה) ויאמר משה אכלהו היום פי שבת היום לה' היום לא תמצאהו בשבת:

(כו) ששית ימים תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו:

(כז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו:

(כח) ויאמר ה' אל משה עד אנה מאנתם לשמר מצותי ותורתתי:

(כט) ראו פי ה' נתן לכם השבת על פן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי:

(ל) וישבתו העם ביום השביעי:

(5) מזרחי על במדבר פרק טו פסוק לב

ותימה, דהא בפרק כל כתבי אמרו אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה, לא שלטה בהם אומה ולשון, שנאמר, 'ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט' וגו' . . . נוכל לומר שהן אגדות חלוקות. ורש"י ז"ל מנהגו להביא כל אחת לפי מקומה.

(6) פרוש הט"ז על התורה - במדבר פרק טו פסוק לב

ויהיו בני ישראל וגו' בגנותן של ישראל. קשה דדברים אלו סותרים מה שאמרו פרק כל כתבי (דף קי"ח.) אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא היתה אומה ולשון שולטת בהם שנא' ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וגו' וסמך ליה ויבא עמלק וכאן אמר שמרו שבת ראשונה. וכתב הרא"ם שיש כאן אגדות חלוקות. ולא תיקן בזה דהא פסוק סותר הוא שלא שמרו שבת ראשונה, ויש מחלקין בשמירה דלא שמרו רק במאי דתלא ביה מיתה כי הכא, אבל לא שמרו במאי דלית ביה מיתה. ואין זה נכון דבשניהם נאמר לשון שמרו.

(7) ונראה לתרץ ע"פ מה דכתבו התוס' בפ' יש נוחלין (דף קי"ט) דמעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמרו במדרש דלשם שמים נתכוון שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחוייבים במצות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים עכ"ל. ועפ"ז ניחא כאן דקשה ל"ל ויהיו בני ישראל במדבר, אלא דה"ק אחר מעשה מרגלים נעשו ישראל הפקר כמדבר דבכמה דוכתי דרשינן מדבר דמורה על הפקר, וה"נ נהגו הפקר במצות ובא זה וחילל שבת כמו שאמרנו.

(8) נמצא דחילול השבת היה בו צורך לבטל הפקר, וע"כ אמר שלא היה שם בשבת ראשונה חילול שבת הצורך לבטל הפקר כזה, כי היה קודם מרגלים, עד שבא שבת שניה והיה בו הפקר ע"כ בא זה וחיללה. נמצא שאין זה ענין לההוא דפ' כל כתבי דשם מיירי משמירת דין של שבת ובזה היו נכשלים שיצאו ללקט, אבל כאן מיירי דבשבת שניה היו מוכרחים לחלל שבת לשם שמים משא"כ בשבת ראשונה. נמצא שבמה דנזכר כאן גנותן של ישראל לא מצד שאחד חילל שבת אלא שהיו נוהגין הפקר בכל המצות. ודבר זה נכון הוא מאד בס"ד:

(9) תוספות בבא בתרא קיח: ד"ה אפילו

ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחוייבין במצות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים

(10) ספרי זוטא פרק ט פסוק דר' אליעזר ביר' שמעון אומר וישבתו העם ביום השביעי (שמות טז ל) מלמד שלא עשו ישראל שבת כל ארבעים שנה שהיו במדבר אלא שבת הראשונה בלבד: